

**7^e Rapportage Steunpunt
Ontwerpwedstrijden**

**01 01
2004
tot**

**01 01
2005**

Inhoud

1. Het jaar 2004	3
2. Achtergrond	9
3. Vraagbaak en stimuleren	11
4. Professionaliseren en adviseren	13
5. Evaluatie en documentatie	19
6. Publiciteit en voorlichting	23

Bijlagen

Overzicht wedstrijden 2001 tot en met 2004

Publiciteit Steunpunt

Publiciteit Convenantpartijen en anderen

Website www.ontwerpwedstrijden.nl

1

Het jaar 2004

De wedstrijdcultuur begint te wortelen: 256 wedstrijden gemeld

Sinds de oprichting van het Steunpunt in 1997 zijn er 256 wedstrijden gearchiveerd bij het Steunpunt Ontwerpwedstrijden (gemiddeld 32 per jaar). Een overzicht is opgenomen in hoofdstuk 5.

In 2004 heeft het Steunpunt contacten gehad over 59 wedstrijden. 31 daarvan - het jaarlijks gemiddelde - zijn in 2004 nieuw aangemeld. Het aantal gemelde wedstrijden betreft wedstrijden die daadwerkelijk zijn uitgeschreven in het verslagjaar

De uitvoering van de overige 28 wedstrijden had of een overloop van 2003 naar 2004, ofwel het ging om wedstrijden in voorbereiding die in 2005 zullen worden uitgeschreven.

Het Steunpunt heeft in 2004 31 nieuwe wedstrijdprogramma's getoetst; 11 meer dan in het vorige verslagjaar. Het aantal spontaan gemelde wedstrijden is nagenoeg gelijk gebleven aan dat van 2003 (20 van de 31). Het Steunpunt is beperkt in de gelegenheid, actief op zoek te gaan naar wedstrijden. Dit is in de rapportage over 2003 toegelicht.

Opvallend, en door het Steunpunt positief gewaardeerd, is dat niet-gemelde wedstrijden die worden achterhaald, steeds vaker blijken te zijn uitgeschreven met behulp van Kompas.

Helpdesk

Er wordt veel gebruik gemaakt van de *helpdesk* functie van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden. Wekelijks worden er meerdere vragen voorgelegd aan het Steunpunt over de opzet, de mogelijkheden, informatie op onderdelen, hulp bij de programmering, vragen over jury, prijsuitreikingen etc. Wanneer potentiële uitschrijvers een gesprek aanvragen, betreft het meestal de voorfase. In deze gesprekken komt doorgaans de vraag aan de orde of de wedstrijd een geschikt instrument is, en wil men graag de hele procedure doorlopen om te bezien wat er bij het uitschrijven van een wedstrijd mee zal spelen. Aan de informatievragen heeft het Steunpunt in 2004 64 werkdagen besteed.

Convenantafspraken

Het jaar 2004 is het laatste van het lopende Convenant Ontwerpwedstrijden 2001-2004. De Convenantpartijen hebben aangegeven, de intenties van het Convenant graag te willen voortzetten in de komende jaren. Op welke wijze, wordt nog overlegd in de Bestuurlijke Werkgroep Ontwerpwedstrijden o.l.v. de Rijksbouwmeester, waarvan het secretariaat door het Atelier Rijksbouwmeester wordt gevoerd.

Het ontwikkelen van een wedstrijdcultuur in Nederland vergt een lange adem, maar er lijkt schot in te komen. Het aantal klachten over wedstrijden, van het formaat en de omvang zoals deze indertijd aanleiding hebben gegeven om te komen tot een Convenant, is aanzienlijk teruggelopen; zowel Kompas als het Steunpunt Ontwerpwedstrijden lijkt zich in toenemende bekendheid te mogen verheugen.

Internationaal

Ook op internationaal niveau is er veel belangstelling voor de wijze waarop Nederland zijn wedstrijdcultuur ontwikkelt. Deze belangstelling staat in verband met het architectuurbeleid van Nederland, waarvoor algemeen waardering bestaat in het buitenland. Toch zijn er ook misverstanden; zo bleek dat in Duitsland werd verondersteld dat het architectuurbeleid gebaseerd is op een degelijke wedstrijdcultuur in Nederland in plaats van andersom.

Architectuur Lokaal, waar het Steunpunt is ondergebracht, heeft ook in 2004 in zijn bijdragen aan discussies in het buitenland, de opbouw van de Nederlandse wedstrijdcultuur naar voren gebracht. Van de positie van Nederland achteraan de wet op de remmende voorsprong wanneer het een wedstrijdcultuur betreft voor de selectie van ontwerpers (in veel andere landen wettelijk geregeld), kijkt men met veel belangstelling naar met name de ontwikkelingscompetities. Samenwerking met projectontwikkelaars is in Nederland al enkele decennia gaande; in andere landen is dat niet altijd even gangbaar en wordt nog gezocht naar goede procedures voor samenwerking tussen de publieke sector enerzijds, en de marktpartijen plus ontwerpers aan de andere kant. Hoe doe je dat? Met name voor de oplossing voor het zogenoemde *Lada-Ferrari dilemma* bestaat belangstelling.

Vanuit de Engelse rijksoverheid is eerder al de vraag voorgelegd aan het Steunpunt, het *Kompas bij Ontwikkelingscompetities* te vertalen; in een discussie met het parlement van Oostenrijk is deze vraag eveneens gesteld. Hiervoor zijn echter (nog) geen middelen beschikbaar. Het Steunpunt is ervan overtuigd dat Nederland met de ontwikkelingscompetities internationaal een wereld te winnen heeft, en dat deze positie verder kan worden benut vanuit de voorsprong die er met deze selectieprocedures is. Maar dat kan zij niet alleen;

inspanningen van de Convenantpartijen en van de rijksoverheid zijn hierbij onontbeerlijk.

Organisatie van wedstrijden

In enkele gevallen heeft een uitschrijver aan de stichting Architectuur Lokaal gevraagd om de organisatie van een wedstrijd daadwerkelijk uit te voeren (bijv. prijsvragen *Wonen op niveau* en *Kust in beweging*; ontwikkelingscompetitie Smallingerland). De vragen hiertoe waren soms beperkt tot het opstellen van het programma; soms ging het om de organisatie van het gehele wedstrijdproces tot en met de organisatie van de prijsuitreiking.

Het bestuur van Architectuur Lokaal heeft zich op het standpunt gesteld, dat Architectuur Lokaal in deze gevallen nooit inhoudelijk betrokken is maar zich richt op het bijdragen aan heldere procedures. De inhoudelijke besluiten zijn altijd aan de uitschrijver. Om deze reden nemen medewerkers van Architectuur Lokaal, dan wel zij die het Steunpunt in de praktijk uitvoeren, nooit deel aan jury's of beoordelingscommissies.

Aandachtspunten

Prijsvragen en meervoudige opdrachten

Er is nog geregeld vraag naar *Kompas bij Prijsvragen en Meervoudige Opdrachten*; de bestuurlijke werkgroep heeft nog niet besloten tot een heruitgave; hiertoe dient immers te worden nagegaan of en in hoeverre aanpassing van de Europese regelgeving aan de orde is, wat het juiste moment is voor actualisering, en waar budget vandaan moet komen om dit te doen. Het Steunpunt heeft zich voorgenomen, de volledige tekst van het uitverkochte *Kompas* op internet te publiceren.

Ook in 2004 werden met name prijsvragen gemeld, waarbij opviel dat daar wat meer openbare projectprijsvragen bij waren dan vorig jaar. Van de 5 meervoudige opdrachten zijn er 2 niet volgens Kompas geprogrammeerd, bij 2 is er de intentie dit te doen, 1 was geheel volgens Kompas.

Er worden wel wat meervoudige opdrachten die door gemeenten worden uitgeschreven, gemeld bij het Steunpunt. Maar het aantal dat daadwerkelijk wordt uitgeschreven en het eventuele gebruik van Kompas daarbij, is onbekend. De Convenantpartijen echter zijn ervan overtuigd dat het er vele malen meer moeten zijn. De reden van het achterblijven van meldingen lijkt te zijn dat deze wedstrijden op naam worden uitgeschreven, en de uitschrijvers dit derhalve als een interne aangelegenheid beschouwen: het gaat uiteindelijk om een *opdracht*. Zekerheid hierover is er, om dezelfde reden, niet.

Aan de andere kant krijgt het Steunpunt meer vragen om het instrument en de procedures toe te lichten, hetgeen ertoe leidt dat in een vroegtijdig

stadium kan worden besloten al dan niet tot enige competitie over te gaan. In deze gevallen is het Steunpunt alert op de *follow up* - die is dan weer niet altijd vanzelfsprekend vanuit de gemeenten.

Ontwikkelingscompetities

Van het *Kompas bij Ontwikkelingscompetities* werden in 2004 75 exemplaren verkocht. De totale oplage van dit *Kompas* bedroeg 2500 exemplaren (2001); ruim 2/3e daarvan is in de afgelopen vier jaar afgenomen.

Dit aantal staat niet in verhouding tot het aantal gemelde ontwikkelingscompetities. De drie typen ontwikkelingscompetities zijn alle meervoudige opdrachten; wellicht gelden hiervoor dezelfde veronderstellingen als bij de mvo's voor ontwerperselectie.

Er wordt door gemeenten wel steeds vaker contact opgenomen met vragen over ontwikkelaarsselecties. In enkele gemeenten heeft het Steunpunt specifiek voorlichting gegeven over ontwikkelingscompetities.

In het bestuurlijk overleg is gebleken dat de partijen van mening zijn dat ontwikkelingscompetities een mogelijkheid bieden om in sommige gevallen bij te dragen aan het voorkomen van situaties die in de parlementaire Enquête Bouwnijverheid naar voren zijn gekomen. Ook bij het Steunpunt bestaat deze indruk, vanuit de mogelijkheid die wordt geboden om onder- en bovengrenzen aan de biedingen te stellen. Wanneer hier nog een wereld te winnen zou zijn, is het van belang dat hieraan de nodige aandacht wordt besteed door de Convenantpartijen.

Europese regelgeving

Ook voor de actualisering van de beide Kompassen met betrekking tot de Europese regelgeving zijn er nog geen oplossingen gevonden in de afgelopen Convenantperiode. Het Steunpunt beschikt niet over voldoende geactualiseerde juridische kennis om op specifieke vragen over de EU regelgeving te kunnen reageren, maar verwijst hiervoor door naar de informatie van het Ministerie van Economische Zaken. Dit ministerie is (nog) geen Convenantpartner; directe contacten zijn er niet.

Professionalisering van uitschrijvers

Een ander punt dat aandacht vraagt is het uitschrijven van wedstrijden door de overheid. Dit betreft zowel de ministeries die het Convenant hebben onderschreven, als de overige ministeries en de gemeenten. In ambtelijke organisaties is men gewend aan eigen (aanbestedings-)procedures; het uitschrijven van wedstrijden echter is men niet altijd gewend. Het vergt veel inspanning, deze uitschrijvers ervan te overtuigen dat de overeengekomen procedures voor wedstrijden er juist op zijn toegesneden, ook culturele overwegingen en verantwoordelijkheden een plaats te geven in de procedures - naast de formele en juridische eisen.

Op de website van het Steunpunt wordt vermeld op welke punten afgeweken wordt van de modellen.

Draagvlak

Het vergen van een wedstrijdcultuur vergt een lange adem - evenals het vasthouden van het draagvlak onder de Convenantpartijen. Het Steunpunt loopt, de misstanden zijn grotendeels verdwenen, de klachten namen af. Toch blijft de volle inzet van de betrokken partijen nodig om door te zetten. Ook voor afspraken met andere partijen is een nieuwe impuls nodig vanuit de Convenantpartijen. Aan instellingen die in het kader van de Cultuurnota en het architectuurbeleid een instellingssubsidie ontvangen, is de eis gesteld geen betrokkenheid te hebben bij wedstrijden die niet geprogrammeerd zijn volgens Kompas. Onder deze instellingen vallen ook de fondsen, die financiële bijdragen kunnen verstrekken aan uitschrijvers voor de programmering van deze wedstrijden. Onduidelijk is of en hoe de controle op deze eis plaatsvindt. Zo maakt het Stimuleringsfonds voor Architectuur inmiddels een eigen inschatting, en geeft het SKOR (Stichting Kunst en Openbare Ruimte) de voorkeur aan een eigen werkwijze.

Het Steunpunt heeft aan de vertegenwoordiger van OCW van de bestuurlijke werkgroep gevraagd om in de nieuwe cultuurnota periode 2005-2008 in de beschikkingen aan de instellingen de genoemde subsidie eis te continueren.

Kenniscentrum aanbesteden

In het afgelopen jaar werd het Kenniscentrum Aanbesteden Bouw (KCAB) opgericht, dat is bedoeld voor alle publieke opdrachtgevers die bouwwerken willen aanbesteden. Het gaat daarbij primair om ministeries, gemeenten, provincies en waterschappen, maar ook om alle andere publieke opdrachtgevers die onder de Europese aanbestedingsregels vallen. Het kenniscentrum valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VROM, omdat dit ministerie binnen de rijksoverheid het aanbesteden van bouwwerken coördineert. Het kenniscentrum zal zich vooral bezighouden met de concrete versterking van het publieke opdrachtgeverschap door het vergroten van de inhoudelijke en praktische samenwerking van grote aanbestedende diensten en het beschikbaar maken van de aanwezige kennis daarover voor alle overheden en publiekrechtelijke organisaties.

Aanbevolen wordt aan de bestuurlijke werkgroep, na te gaan of kortsluiting dan wel kennisuitwisseling met dit kenniscentrum kan bijdragen aan de uitvoering van de doelstellingen van het Convenant.

Publiciteit

Steunpunt en Kompassen kunnen zeker meer publiciteit gebruiken – en daaraan kunnen vooral de Convenantpartijen bijdragen. Het Steunpunt

beveelt bij de Convenantpartijen aan om hun achterban er meer bekend mee te maken dat niet alleen uitschrijvers en deelnemers, maar zeker ook degenen die als jurylid of lid van de beoordelingscommissie deelnemen, zich dienen te realiseren dat zij door deelname het programma onderschrijven.

Wellicht kan in het volgende jaar een congres of bijeenkomst worden overwogen om de aandacht van betrokkenen, uitschrijvers en ontwerpers, niet te laten verslappen en daarbij verwante organisaties zoals bijvoorbeeld het KCAB te betrekken.

2 Achtergrond

1. Convenant Wedstrijden op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur en interieurarchitectuur voor de periode 2001-2004., Aedes, AVBB, BNA, BNI, bnSP, NEPROM, NVTL, ONRI, VNG, Ministeries VROM, OCenW, LNV, V&W, Defensie en Buitenlandse Zaken, 2001

2. Kompas, handleiding en voorbeeldmodellen bij het uitschrijven van prijsvragen en meervoudige opdrachten op het gebied van architectuur, stedenbouw, en landschapsarchitectuur, uitgeverij 010 1997

3. Kompas bij Ontwikkelingscompetities, uitgave stichting Architectuur Lokaal, 2001

Op 1 april 1997 is het Steunpunt Ontwerpwedstrijden (verder: Steunpunt) opgericht door de Bestuurlijke Werkgroep Ontwerpwedstrijden. De basis voor het Steunpunt ligt in het *Convenant wedstrijden op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur en interieurarchitectuur 1997-2001* dat in 2001 voor de periode 2001-2004 werd verlengd. (1) Met het Convenant wordt gestreefd naar een doelmatig en ordelijk verloop van wedstrijden. De ondertekenaars zijn van mening dat een goed georganiseerde wedstrijd op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur of interieurarchitectuur een bijdrage kan leveren aan de culturele dimensie van de fysieke omgeving. In de Bestuurlijke Werkgroep, onder voorzitterschap van de Rijksbouwmeester – die het secretariaat voert – zijn de Convenantpartijen vertegenwoordigd.

Het Steunpunt is ondergebracht bij de stichting Architectuur Lokaal en heeft conform het lopende Convenant vier hoofdtaken:

- algemene vraagbaak en stimuleringstaak
- advisering en professionalisering
- documentatie, evaluatie en periodieke rapportage
- publiciteit en voorlichting

In de praktijk zijn de werkzaamheden van het Steunpunt direct gelieerd aan het *Kompas bij Prijsvragen & Meervoudige Opdrachten*, voor de selectie van ontwerpers (2) en *Kompas bij Ontwikkelingscompetities*, voor de selectie van projectontwikkelaars (3).

4. Het eerste jaar (1 april 1997- 1 april 1998), Het tweede jaar (1 april 1998- 1 april 1999), Het derde jaar (1 april 1999- 1 april 2000), Het vierde jaar (1 april 2000- 1 januari 2001), Het vijfde jaar (1 januari 2001 - 1 januari 2002), Het zesde jaar (1 januari 2002- 1 januari 2003) (Rapportage Steunpunt Ontwerpwedstrijden)

De eigen website www.ontwerpwedstrijden.nl bij om de eigen website makkelijk mogelijk op weg te helpen, en inzicht te bieden in de lopende en afgesloten wedstrijden. Sinds de start van het Steunpunt zijn jaarlijks rapportages van de ervaringen en voortgang van het Steunpunt opgesteld. (4) De onderhavige 7de rapportage van het Steunpunt Ontwerpwedstrijden, het kalenderjaar 2004. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de werkzaamheden van het Steunpunt conform de vier hoofdtaken.

3 Vraagbaak en stimuleren

In het wedstrijdarchief wordt alle informatie over de wedstrijden opgenomen. Regelmatig komen uitschrijvers informatie halen en ideeën opdoen uit het wedstrijdenarchief. Veel aandacht blijft daarom gericht op het toegankelijk houden van het archief. Er wordt informatie over de wedstrijden door het Steunpunt zelf opgevraagd of door een deelnemer aan een wedstrijd aangedragen. Via de website worden wedstrijden aangemeld door derden.

De elektronische registratie van wedstrijden, met een trefwoorden systeem dat aansluit op de bibliotheek van Architectuur Lokaal (waarin het archief is ondergebracht) maakt het mogelijk snel vragen te beantwoorden en direct voorbeelden van wedstrijden met een bepaalde thematiek te vinden.

In 2004 werden weer vele inhoudelijke en/of praktische vragen over wedstrijden gesteld door onder meer uitschrijvers, deelnemers, juryleden en de vakpers. Deze vragen komen niet alleen uit Nederland, maar ook uit de ons omringende landen.

De vragen kunnen worden onderscheiden in vragen die samenhangen met het wedstrijdproces en vragen die samenhangen met de ontwerpopdracht zelf en de beoordeling daarvan. De vragen zijn in toenemende mate meer procesgericht dan ontwerptechnisch van aard, hetgeen richtinggevend is voor het beeld dat men van het Steunpunt heeft gekregen, en voor de positie die het Steunpunt heeft verworven.

De procesgerichte vragen worden rechtstreeks door het Steunpunt beantwoord. Bij de ontwerpgerichte vragen verwijst het Steunpunt door naar de beroepsverenigingen of andere deskundigen. In sommige gevallen raadpleegt het Steunpunt vertegenwoordigers van de Convenantpartijen.

In toenemende mate overleggen uitschrijvers van wedstrijden vroegtijdig in het proces met het Steunpunt over de keuze voor een wedstrijd en het wedstrijdtype, de programmering en het wedstrijdproces. In een aantal gevallen hebben er meerdere gesprekken plaatsgevonden over een specifieke wedstrijd en ontstond gedurende het hele proces een intensief contact.

4 Professionaliseren en adviseren

Modellen voor wedstrijdprogramma's

Kompas bij Prijsvragen en Meervoudige Opdrachten is in 1997 uitgegeven in een oplage van 3000 exemplaren, door Uitgeverij 010 in opdracht van de BNA. Dit Kompas was in de loop van 2002 uitverkocht. Uitgeverij 010 en BNA besloten geen tweede druk uit te brengen omdat de markt te klein werd geacht voor een dergelijke vakmatige uitgave. De BNA droeg eventuele tweede druk over aan het Steunpunt Ontwerpwedstrijden. Het Steunpunt heeft de mogelijkheid tot tweede druk voorgelegd aan de Bestuurlijke Werkgroep. Deze heeft besloten dit niet te doen, aangezien dit Kompas in de tussentijd grotendeels beschikbaar is via de website www.ontwerpwedstrijden.nl en er behoefte is aan actualisering wat betreft Europese regelgeving. Deze laatste staat op de agenda van de Bestuurlijke Werkgroep. Het Steunpunt heeft het accent van de informatieverstrekking over dit Kompas naar de website verschoven.

Gebruik modellen

In 2004 werd evenals in 2003, 70% van de wedstrijden geprogrammeerd volgens de modellen uit *Kompas*. Wanneer een uitschrijver zelf het initiatief meldt, is er reeds sprake van motivatie: de vraag om toetsing impliceert immers dat het wedstrijdprogramma tegen de achtergrond van de modellen is opgezet. In die gevallen is er bijna altijd 'vooroverleg' geweest.

Bij de overige 30% betrof het meestal wedstrijden waarvan het Steunpunt het programma heeft opgevraagd (11 van de 31). Daarbij is Kompas meestal niet gebruikt. Wel is opgevallen dat bij wedstrijden die niet zijn gemeld en waarvan het programma niet is ontvangen, steeds vaker aangegeven wordt (bijv. in de publiciteit voor deze wedstrijden) dat gebruik gemaakt is van *Kompas*.

Voor de cijfers en overzichten: zie hoofdstuk 5.

Afwijkingen van de modellen

Er hebben zich in 2004 geen situaties voorgedaan waarbij de modellen ongeschikt bleken, en waarin de plannen niet konden worden ingepast.

Interessant om op te merken is dat het Steunpunt regelmatig wordt benaderd met het voornemen van een uitschrijver, een meervoudige ontwikkel/ontwerperopdracht uit te schrijven waarbij niet gezocht wordt naar een 'ontwikkelaar plus ontwerper-met-plan', maar juist andersom: gezocht wordt naar een architect, die een ontwikkelaar meebrengt. De bestuurlijke werkgroep heeft dit punt in 2004 aan de orde gesteld, maar zal nog bezien of het zinvol is om het wedstrijdmodel op deze vraag na te lopen. Uitgangspunt bij een dergelijke actie is dan het zoeken naar aansluiting op de praktijk.

In een enkel geval werd er afgeweken van de hoofdstructuur van een model; in zo'n geval blijkt meestal dat het onderscheid tussen opgave en wedstrijdregels niet helder is gemaakt.

Overige afwijkingen betreffen voornamelijk 'kleine' afwijkingen - maar daarvoor zijn het dan ook modellen, die worden aangeboden. Een voorbeeld: niet altijd werd gekozen voor arbitrage door het Arbitrage Instituut voor de Bouwkunst, maar werd er wel een geschillenregeling opgenomen.

Wanneer de uitschrijver afweek, bleek dat in de meeste gevallen een weloverwogen keuze. De afwijkingen worden aangegeven op de website.

Tenslotte, in één geval vroeg het Steunpunt het programma op van een in de media aangekondigde wedstrijd. Het bleek, dat het model van Kompas was gebruikt voor het maken van een bedrijfsplan, in plaats van het programmeren van een ontwerpwedstrijd.

Reacties op conceptprogramma's

Het adviseren van uitschrijvers in het algemeen vindt, naast de reacties van het Steunpunt op concept wedstrijdprogramma's, plaats door korte contacten via telefoon, fax en e-mail. In deze contacten gaat het om het geven van constructieve opmerkingen om daarmee een aangemeld wedstrijdprogramma goed te laten verlopen.

Het Steunpunt legt daarbij het wedstrijdprogramma 'naast' het betreffende model in *Kompas* en let daarbij op de opbouw van het wedstrijdprogramma, de volledigheid, logica en consistentie van het wedstrijdprogramma en de daarin opgenomen wedstrijdregels. Een programma is opgesteld 'volgens Kompas' wanneer structuur en hoofdtekst van het model zijn gevolgd.

Er zijn vele informatieve gesprekken en correspondenties gevoerd, waarbij met name het wedstrijdproces, de regelgeving en de

aanbestedingsprocedures aan de orde kwamen. Niet alle informatie heeft geleid tot het uitschrijven van een wedstrijd. In deze gevallen bleek het instrument uiteindelijk niet het meest geschikte voor de opgave.

In de verslagperiode gaf het Steunpunt tientallen van dergelijke schriftelijke reacties op wedstrijdprogramma's. Bij sommige wedstrijden werd een uitgebreide correspondentie gevoerd, soms leidde dat tot het afzien van het uitschrijven van een wedstrijd, soms tot de keuze van een ander type. Nog steeds wordt advies in een laat tot zeer laat stadium gevraagd, maar in het verslagjaar hebben er net als vorig jaar ook 'life' gesprekken plaatsgevonden met uitschrijvers in een vroegtijdig stadium. Het Steunpunt reageerde in de meeste gevallen binnen een week opdat het tijdschema van een wedstrijdprogramma geen belemmering hoefde te zijn voor het vragen van een advies.

In voorafgaande verslagjaren is aangegeven dat een keurmerk voor wedstrijden die aangemeld zijn bij het Steunpunt gewenst is. Er is geconstateerd dat de vrijblijvendheid van een advies dat door het Steunpunt wordt gegeven, de status ervan onduidelijk maakt. Deze constatering blijkt nog steeds terecht te zijn. De uitschrijver kan het advies naast zich neerleggen en vervolgens vermelden dat het wedstrijdprogramma is opgesteld conform het model in *Kompas*. Dit geeft een schijnzekerheid voor andere betrokkenen, zoals juryleden en deelnemers wanneer gebruik gemaakt is van het Steunpunt als adviseur. Dit doet afbreuk aan de goede naam van *Kompas* en het Steunpunt. In de Bestuurlijke Werkgroep werd vastgesteld dat preventieve toetsing niet de voorkeur heeft. Gezocht wordt nog naar een repressieve vorm van toetsen. Een oplossing is in het verslagjaar nog niet gevonden.

Uitschrijvers blijken waarde te hechten aan de vermelding dat de wedstrijd is geprogrammeerd volgens *Kompas*. Het komt geregeld voor dat bij de aankondiging van een wedstrijd deze vermelding door de uitschrijver is gegeven, ook al wijkt het programma af van het model. Het Steunpunt tracht ook in deze situaties de uitschrijver te overtuigen tot bijstellingen van het programma.

Wegens het ontbreken van een keurmerk of sancties, kan bij dergelijke wedstrijden alleen op de website worden vermeld, welke de afwijkingen zijn. Dit, uiteraard alleen wanneer het Steunpunt in het bezit is van het programma. De tekst voor de website wordt altijd vooraf voorgelegd aan de uitschrijver.

Klachten

In de verslagperiode kwamen bij het Steunpunt acht klachten over wedstrijden binnen. Zes klachten werden rechtstreeks door het Steunpunt ontvangen, één via de BNA en één via de BNSP

Als eerste kwam er een klacht binnen via een deelnemer. Deze had meegedaan met een ontwerpwedstrijd en vond het lang duren voor de ontwerpen beoordeeld zouden worden. Bij navraag bleek dat er nog een tweede ronde zou volgen, hoewel hier niets over in het programma stond. De prijsvraag was niet volgens Kompas opgesteld en hier verder geen aandacht aan schenkend had de klager hieraan meegedaan. Na reactie van het Steunpunt dat het hier weinig tot niets aan kon doen, regeerde de klager dan ook dat hij in de toekomst op zou letten of een prijsvraag volgens Kompas geprogrammeerd zou zijn.

De volgende klacht ging over een architectenselectie waarover een potentiële deelnemer contact opnam met het Steunpunt. Deze selectie die volstrekt niet volgens de richtlijnen van Kompas was opgesteld, was aangekondigd op Architectenweb. Na een korte tijd verscheen op dezelfde website het bericht dat de wedstrijd niet doorging, na overleg met de BNA voorzitter. De reden van intrekking was dat de selectie niet volgens de richtlijnen van Kompas was opgesteld.

De derde klacht kwam binnen bij het Steunpunt via een deelnemer aan een prijsvraag, die opgesteld was volgens Kompas en die teleurgesteld was dat zijn ontwerp niet in de prijzen was gevallen. Volgens de klager was er een winnend ontwerp waarbij de maker zich niet aan de randvoorwaarden had gehouden terwijl hij, de klager, dat wel in zijn ontwerp had gedaan. Na verzoek om deze klacht op papier te zetten, om te kunnen bezien of er al sprake was van afwijking van het wedstrijdprogramma, heeft het Steunpunt Ontwerpwedstrijden niets meer vernomen.

Een andere klacht kwam binnen van een deelnemer die uit een aantal architectenbureaus was geselecteerd om mee te doen aan een prijsvraag. De klager was van mening dat er teveel gevraagd werd voor de vergoeding die ertegenover stond. Nadat hij het wedstrijdprogramma had opgestuurd constateerde het Steunpunt dat het geen wedstrijdtype uit Kompas betrof en dat het programma een mix van een prijsvraag en een meervoudige opdracht betrof. Nadat het Steunpunt met deze informatie contact opnam met de klager besloot deze niet mee te doen aan de prijsvraag.

Een deelnemer aan een meervoudige opdracht, die niet gemeld was bij het Steunpunt had de volgende klacht: de deelnemer was uit drie deelnemers als winnaar gekozen. Nu was de deelnemer ter ore gekomen via een tussenpartij dat hij als architect niet meer nodig was en dat er problemen op het gebied van grondverwerving en geluid waren. De klager vroeg zich af hoe er omgegaan moest worden met het geestelijk eigendom. Het Steunpunt vroeg of hij de uitnodigingsbrief kon sturen.

Volgens de klager was de uitnodigingsbrief niet volgens Kompas opgesteld. Nadat het Steunpunt niets meer hoorde heeft het contact opgenomen met de klager, deze was inmiddels weer aan tafel gaan zitten met de uitschrijver en vond de noodzaak van de klacht verdwenen.

De zesde klacht kwam binnen bij het Steunpunt van een deelnemer aan een prijsvraag uit 1997. Volgens de klager hield de opdrachtgever zich niet aan de afspraak. De opdrachtgever vroeg zich af of bruggen en banken ook bij een park horen. Zelf begon hij daar nu ook over te twifelen. Hij wist niet of het programma volgens Kompas was en vroeg of het Steunpunt dat na kon kijken. Het Steunpunt vroeg hem het wedstrijdprogramma op te sturen. De klager zou kijken of hij dat nog had. De prijsvraag was wel opgenomen in het archief van het Steunpunt met documentatie over de prijsvraag maar zonder wedstrijdprogramma. Het Steunpunt heeft van de klager allerlei correspondentie m.b.t. de prijsvraag ontvangen maar niet het wedstrijdprogramma zelf, de klager kon dat niet vinden in zijn archief.

Via de BNSP kwam er een klacht binnen bij het Steunpunt. Het betrof eigenlijk een aantal klachten over een prijsvraag, althans dat dachten de klagers. De betreffende prijsvraag was bekend en aangemeld door de uitschrijver bij het Steunpunt, reeds enkele maanden eerder (in concept). Het Steunpunt heeft met de uitschrijver overlegd; de informatie hield het midden tussen een meervoudige opdracht en een ontwerpend onderzoek. De deelnemende klagers hadden de opgave als wedstrijd ervaren. Na opvraag van het opgave boek bij de uitschrijver door het Steunpunt, heeft het Steunpunt als volgt gereageerd: het Steunpunt kan zich voorstellen dat er verwarring is ontstaan bij de deelnemers aangezien er op een aantal plekken in het opgave boek gesproken wordt over een meervoudige opdracht. De oplossing moet gezocht worden in contact tussen de uitschrijver en de BNSP om eventuele onduidelijkheden weg te nemen. De uitschrijver heeft toegezegd zich in te spannen eventuele onduidelijkheden op te lossen.

De laatste klacht kwam binnen via de BNA, het betrof een openbare projectprijsvraag gemeld bij het Steunpunt en opgesteld volgens Kompas. De klacht, dat er geen tweede en derde prijs uitgekeerd zijn, kwam van een deelnemer. De uitschrijver en de jury hadden zich in dit geval niet gehouden aan het wedstrijdreglement. Dit heeft het Steunpunt doorgegeven aan de BNA.

5 Evaluatie en documentatie

Gedocumenteerde wedstrijden en plannen voor wedstrijden

In de verslagperiode 1 januari 2004 tot 1 januari 2005 werden 31 wedstrijdprogramma's ontvangen bij het Steunpunt waarvan:

20 gemeld door de uitschrijver

11 opgevraagd door het Steunpunt.

In 2004 zijn er

31 wedstrijden afgerond, waarvan 12 uit 2003 en 3 uit 2002

22 wedstrijden van start gegaan

5 wedstrijden in voorbereiding uit 2004 en nog 3 in voorbereiding uit 2003

1 wedstrijd (uit 2002) verviel, 3 wedstrijden (uit 2003) vervielen en uit 2 wedstrijden (uit 2004) zijn ook vervallen

Type wedstrijd	2004	2003	1997/2002	Totaal
Open ideeënprijsvraag	8	14	71	93
Besloten ideeënprijsvraag	0	0	4	4
Open projectprijsvraag	5	1	31	37
Besloten projectprijsvraag	0	0	6	6
Meervoudige opdracht	5	2	52	59
Meervoudige adviesaanvraag	0	0	0	0
Meervoudige offerteaanvraag	0	0	1	1
Meervoudige ontwikkel / ontwerpopdracht	2	1	14	17
Vervallen	2	0	9	11
In voorbereiding, type nog onbekend	1	4	7	12
Anders	8	1	7	16
Totaal	31	23	202	256

In deze tabel is voor wat betreft samengestelde wedstrijden uitgegaan van de eerste ronde.

Type uitschrijver	2004	2003	1997/2002	Totaal
Gemeenten	12	14	100	126
Provincies	5	4	10	19
Rijksdiensten, ministeries	4	1	19	24
Lokale architectuurcentra	4	2	10	16
Beroepsverenigingen	2	1	16	19
Stichtingen e.d.	4	3	93	100
Woningcorporaties	4	0	10	14
Ontwikkelaar	0	2	1	3
Overige	9	4	17	30

Bij samenwerking zijn beiden aangegeven.

In de verslagjaren tot nu toe werd elk jaar gemiddeld telkens 60% volgens Kompas geprogrammeerd. In de jaren 2003 en 2004 was dit een percentage van 70%.

Op de website wordt vermeld of, en met welke afwijkingen van Kompas, de wedstrijdprogramma's worden opgesteld. Wanneer de modellen uit *Kompas* worden gebruikt wil dat dus niet altijd zeggen dat de voorbeeldtekst ook letterlijk wordt gevolgd. Wel volgen steeds meer uitschrijvers het model nauwkeuriger en maken zij gebruik van de aanbevelingen die daarin staan opgenomen. Net als in de vorige rapportages is aangegeven, blijft het gevaar voor inconsistentie of lacunes in de tekst bestaan als uitschrijvers er een eigen structuur in aanbrengen, of door met eigen tekst het *Kompas* aan te vullen of te wijzigen.

Het melden van wedstrijden

Een wedstrijd wordt gemeld op het moment dat het (concept) wedstrijdprogramma of de uitnodigingsbrief door het Steunpunt Ontwerpwedstrijden wordt ontvangen.

In veel gevallen werd een wedstrijd 'spontaan' gemeld door de uitschrijver. De samenhang tussen een spontane melding en het gebruik van de modellen in *Kompas* is hoog. Dit is niet verwonderlijk. De uitschrijvers die zich spontaan tot het Steunpunt wendden oriënteren zich en zoeken ondersteuning om een ontwerpwedstrijd uit te schrijven. Zij doen dat vaak in een vroeg stadium zodat de adviezen van het Steunpunt nog op tijd komen om te worden verwerkt in het wedstrijdprogramma.

Een aantal spontaan gemelde wedstrijden verkeerden in de fase van publiceren van de wedstrijd. Voor zover mogelijk heeft het Steunpunt dan adviezen gegeven om de gebreken in deze programma's op korte termijn in overleg te verhelpen.

In sommige van die gevallen was de uitschrijver niet op de hoogte van het bestaan van *Kompas*. In andere gevallen dacht men van het *Kompas* te kunnen afwijken zonder dat het consequenties zou hebben voor het publiceren volgens *Kompas* op de website en in de krant. Deze wedstrijden worden gepubliceerd met vermelding van de afwijkingen.

Een verzoek tot melding van een wedstrijd door het Steunpunt vindt daarentegen soms plaats als de wedstrijd al gaande is. Het Steunpunt heeft in het verslagjaar 4 van de 23 wedstrijdprogramma's van wedstrijden die niet waren gemeld, opgevraagd. Deze wedstrijden waren aangekondigd in openbare publicaties. In een aantal gevallen bleek de uitschrijver niet op de hoogte van de wedstrijdprocedures. In andere gevallen werd de reactie van het Steunpunt als ongewenste bemoeienis ervaren. Het lastigste is, uitschrijvers ervan te overtuigen dat de modellen de procedures niet bemoeilijken, maar dat zij juist bijdragen aan een ordelijk verloop van de wedstrijden en daardoor het proces kunnen bevorderen. Het vooroordeel dat de modellen verzwaring betekenen van de regelgeving waarmee men in het bouwproces te maken heeft is zeer hardnekkig.

6 Publiciteit en voorlichting

In het Convenant is, mede op grond van de evaluatie, overeengekomen dat zowel de ondertekenaars als het Steunpunt meer aandacht geven aan publiciteit en voorlichting.

In deze paragraaf de acties van het Steunpunt, in de bijlage de door het Steunpunt ontvangen gegevens van de Convenantpartijen.

Met verwijzing naar de voorgaande rapportage heeft het Steunpunt vervolg gegeven aan de actualisering van de website www.ontwerpwedstrijden.nl en afstemming met ArchiNed.

De Convenantpartijen verzochten Architectuur Lokaal, een interne mailing te verzorgen zodat meer inzicht kon worden verkregen in het Steunpunt – en door het grotere draagvlak onder de vertegenwoordigers van de Convenantpartijen dat hierdoor zou ontstaan, kon wellicht een impuls uitgaan voor ideeën voor publiciteit.

De brochure *Alles over ontwerpwedstrijden in Nederland* is uitverkocht. Er is geen budget beschikbaar voor herdruk.

Verder zijn ook in 2004, bij de internationale activiteiten van Architectuur Lokaal, de wedstrijdprocedures geregeld aan de orde geweest; dit jaar in Brussel, Wenen, Oslo en Helsinki. De wijze waarop de verschillende landen in de Europese Unie omgaan met architectenselectie in relatie tot Europese regelgeving loopt ver uiteen. Dit heeft onder meer te maken met de verschillende nationale wetgevingen en uiteenlopende bouw- en ontwerppraktijk.

Het streven om Convenant, Kompassen en website te vertalen heeft om financiële redenen nog geen invulling gekregen.

Zie verder bijlagen.

Afbeelding

Afbeelding voorblad

Detail van het plan '2031 WJ' door Jan-Richard Kikkert en Judith Korpershoek van Architectenbureau K2 uit Amsterdam.

Dit plan won de eerste prijs in één van de drie opgaven bij de prijsvraag De Haarlemse Spoorzone op de rails. De opgave was het maken van een voorlopig ontwerp voor een semi-permanent informatiecentrum voor de Spoorzone te Haarlem met uitzicht over het gebied als stadspoort nieuwe stijl.

Colofon

Het Steunpunt Ontwerpwedstrijden komt voort uit het Convenant Wedstrijden op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur en interieurarchitectuur 1997 en is ondergebracht bij de stichting Architectuur Lokaal

Ondertekenaars Convenant

Ministerie VROM, Ministerie OCenW, Ministerie LNV,
Ministerie V&W, Ministerie Defensie, Ministerie Buitenlandse Zaken,
AEDES, AVBB (nu: Bouwend Nederland), BNA, BNI, BNSP, NEPROM,
ONRI, NVTL en VNG.

Bestuurlijke Werkgroep Convenantpartijen

Voorzitter: Rijksbouwmeester, in 2004 gedelegeerd aan Herma de Wijn
Secretariaat: Ontwerpatelier Rijksbouwmeester, André Mol

Redactie Jaarrapportage 2004

Steunpunt Ontwerpwedstrijden

Datum

Mei 2005

© 2005 samenstellers / betrokkenen zoals genoemd in het colofon

